

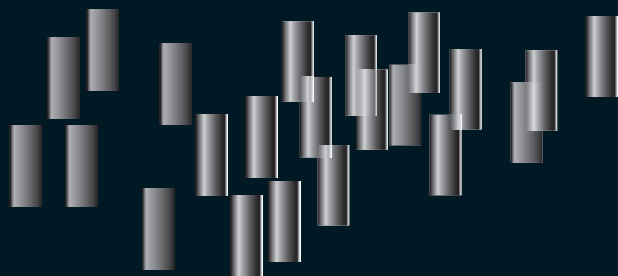
Čo povieme, to platí

NOAM CHOMSKY

Noam Chomsky

INTERVIEW
S DAVIDOM BARSAMIANOM

Čo povieme, to platí

rozhovory
o americkej moci v meniacom sa svete

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Edícia
pohľady za horizont
zv. 7.

Noam Chomsky

INTERVIEW
S DAVIDOM BARSAMIANOM

Čo povieme, to platí

rozhovory
o americkej moci v meniacom sa svete

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Copyright © 2007 by Aviva Chomsky and David Barsamian. All rights reserved
Translation © 2009 by Izabela Viskupová
Cover design © 2009 Dušan Babjak
Slovak edition © 2009 by Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, spol. s r. o.,
Bratislava
e-mail: vsst@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Realizované s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV
spol. s r. o.

Z anglického originálu Chomsky, Noam: What we say goes: conversation on U.S. power
in a changing world, Noam Chomsky interviews with David Barsamian. – 1.st ed.,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Metropolitan Books, New York, roku 2007,
preložila Izabela Viskupová
Register spracovala Izabela Viskupová
Zodpovedný redaktor Roman Kaliský-Hronský
Obálka Dušan Babjak
Sadzba a tlač ETERNA Press
Vydanie prvé
Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8061-385-3

Obsah

Čo povieme, to platí	7
Libanon a kríza na blízkom východe.....	11
Latinská amerika: provokovanie nepokojov v štvrti sluhov	30
Spojené štáty versus slovo božie	49
Rámec mysliteľného.....	61
Invázia a únik.....	77
Hrozby.....	90
Čo môžeme urobiť.....	103

ČO POVIEME, TO PLATÍ*

CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS (10. FEBRUÁR, 2006)

V denníku New York Times uvádza James Traub toto: „Samozrejme, že zmluvy a normy nebránia nezákonnostiam. Zákaz územnej agresivity zakotvený v Charte OSN nijako nevyviedol Saddáma Hussaina z konceptu, keď sa rozhodol pre násilnú anexiu Kuvajtu.“ Potom dodáva: „Keď príde na použitie vojenskej sily, Spojené štáty môžu a budú konať na vlastnú päsť. Lenže diplomacia je založená na jednotnom postupe.“¹

Traub určite veľmi dobre vie, že Spojené štáty sú na prvom mieste v nedodržiavaní zákonov. Táto krajina neberie medzinárodné právo vôbec do úvahy a otvorene sa k tomu priznáva. Čo povieme, to platí. Spojené štáty napadli Irak, a to napriek tomu, že tým hrubo porušili ustanovenia Charty OSN.

Ak toto všetko vie, prečo sa o tom vo svojom článku nezmieňuje?

Ak by o tom napísal, nebol by už viac korešpondentom *New York Times*. Treba dodržiavať určitú disciplínu. V dobre organizovanej spoločnosti nehovorí človek veci, ktoré vie, ale tie, ktorými môže poslúžiť moci.

To mi pripomína príbeh, v ktorom sa cisár Alexander stretne s pirátom.

Neviem, či sa to naozaj stalo, ale podľa svätého Augustína predviedli

* Fráza prezidenta USA Georgea W. Busha, ktorý používal ako prejav arogancie, keď mu dochádzali argumenty.

pred cisára Alexandra jedného piráta. Cisár sa ho opýtal: „Ako sa opovažuješ molestovať moria?“ Pirát mu odpovedal: „Ako sa ty opovažuješ molestovať celý svet? Ja mám len malú loď, a preto ma volajú pirátom. No ty máš obrovské loďstvo, a preto ťa volajú cisárom. Lenže na rozdiel odo mňa, ty molestuješ celý svet. V porovnaní s tebou som ničím.“² A presne takto to na svete chodí. Cisár má povolenie molestovať celý svet, ale za najväčšieho zločinca považujeme obyčajného piráta.

V januári 2006 prišlo v dôsledku raketového útoku Spojených štátov na Pakistan o život osemnásť pakistanských civilistov. The New York Times poskytol vo svojom úvodníku nasledovný komentár: „Strely boli legitímne namierené na vrcholných predstaviteľov Al Káidy na úteku.“³

To je kvôli tomu, že *The New York Times* súhlasil s tým, a bolo to tak odjakživa, že Spojené štáty nedodržiavajú zákony. Nie je na tom nič prekvapujúce. Spojené štáty majú právo použiť násilie, ak sa tak rozhodnú, bez ohľadu na to, o čo ide. Ak by sme trafili tých nesprávnych ľudí, mohli by sme povedať: „Ospravedlňujeme sa, trafili sme do nesprávnych ľudí.“ Ale právo Spojených štátov na použitie sily by nemalo byť nijako obmedzené.

The Times a ostatné liberálne médiá znepokojujú vnútroštátne záležitosti a porušenie práva na súkromie. Prečo sa teda z právneho hľadiska neznepokojujú aj medzinárodnými záležitosťami?

V skutočnosti sú médiá, rovnako ako James Traub, veľmi znepokojené porušovaním medzinárodného práva – za predpokladu, že sa ho dopustí nepriateľ. Takže naša politika je úplne konzistentná. Nikdy by to nemali nazývať dvojitémi štandardami. Ide o jeden jediný štandard – štandard podriadenia sa sile. Dohľad je pre ľudí pri moci otravný. Nemajú ho radi. Mocným sa nepáči, keď si ich emaily číta Veľký brat. Takže pokusy o dohľad nad nimi ich obťažujú. Na druhej strane, hrubé porušenie medzinárodného práva (to, čo Norimberský proces nazval „najväčším medzinárodným zločinom“, ktorý „stelesňoval akumulované zlo celku“) – invázia v Iraku, je úplne v poriadku.⁴

Existuje zaujímavá kniha, ktorej sa pochopiteľne len sotva dostalo pozornosti kritikov. Jej autorom sú dvaja odborníci v oblasti práva – Howard Friel a Richard Falk. Volá sa *Písomný dôkaz*. Náhodou sa zameriava na *The New York Times* a na postoj tohto denníka k medzinárodnému právu. Je to len kvôli jeho vplyvu.⁵ Zvyšok tlače je na tom rovnako. Falk

a Fienel poukazujú na konzistentnosť určitej praxe: ak sa nepriateľ dopustí porušenia medzinárodného práva, spôsobí to obrovské pobúrenie. Ale keď niečo urobia Spojené štáty, je to akoby sa vôbec nič nestalo. Ako príklad uvádzajú sedemdesiat úvodníkov týkajúcich sa Iraku v časovom rozpätí od 11. septembra 2001 do 21. marca 2003. Slová ako invázia do Iraku, Charta OSN, či medzinárodné právo, sa v nich ani raz neobjavili.⁶ Je to typické pre denník, ktorý si myslí, že Spojené štáty nemusia rešpektovať zákony.

Vo svojej kázni zo 4. apríla 1967, ktorú predniesol v kostole Riverside, povedal Martin Luther King: „Ani pod nátlakom požiadaviek svojej vnútornej pravdy nie je pre človeka ľahké postaviť sa na odpor vládnej politiky, a to predovšetkým v čase vojny.“ Je to pravda?

Môžeme to vidieť, kamkoľvek sa pozrieme. V Spojených štátoch je to očividne tak. Otázka znie, či boli Spojené štáty v roku 1967 vo „vojnovom stave“? King naznačuje, že áno. Bol to ale zvláštny vojnový stav. Spojené štáty zaútočili na inú krajinu (v skutočnosti zaútočili na celú Indočínu), ich však nenapadol nikto. Išlo o vojnu? Bola to obyčajná, otvorená agresia.

*Howard Zinn povedal vo svojom prejave „Problémom je občianska poslušnosť“, že naším problémom nie je občianska neposlušnosť...Naším problémom je občianska poslušnosť – to, že ľudia plnia rozkazy, bez toho aby sa nad nimi zamysleli. Čo sa s tým dá urobiť?*⁸

Howard má v podstate pravdu. Poslušnosť a podriadenie sa sile sú najväčším problémom – nielen tu, ale všade. V tejto krajine to má však omnoho väčší význam, pretože je mocná, takže na tom záleží viac než napríklad v Luxembursku. Ide však o ten istý problém.

Existuje niekoľko modelov, ako sa k tomu postaviť. Po prvé, naše vlastné dejiny nám poskytujú mnoho príkladov. Ďalej sú tu príklady z ostatných častí našej hemisféry. Trebárs Bolívia a Haiti mali také demokratické voľby, o ktorých v Spojených štátoch nemáme ani poňatie. Že by boli v Bolívii obaja prezidentskí kandidáti z bohatých rodín, ktorí študovali na univerzite v Yale a pridali sa k tajnej spoločnosti *Scull and Bones*? Že by boli ich programy veľmi podobné, pretože za nimi stoja tie isté korporácie? Nie. Bolívijský ľud si zvolil niekoho zo svojich radov – Eva Moralesa. To je demokracia. Keby neboli Spojené štáty na začiatku roka 2004 vykážali Jeana-Bertranda Aristida z Karibiku, veľmi pravdepodobne by ho na

Haiti zvolili znova. Na Haiti a v Bolívii konajú ľudia tak, aby mohli byť súčasťou demokratického systému. Tu to tak nerobíme. A to je naozajstná poslušnosť. Potrebujeme neposlušnosť, ktorá by nám umožnila znovu vytvoriť funkčnú demokraciu. Nie je to veľmi radikálna myšlienka.

Keď v decembri 2005 zvíťazil v Bolívii Evo Morales, stalo sa po prvýkrát, že bol ako líder juhoamerickej krajiny zvolený niekto z pôvodného obyvateľstva.

V prípade Bolívie ide o niečo obzvlášť pozoruhodné, pretože väčšinu populácie tvoria pôvodní obyvatelia. Môžete si byť istý, že Pentagon to veľmi znepokojuje. Nielenže sa im Latinská Amerika začína vymykať spod kontroly, ale pôvodné obyvateľstvo začína navyše prenikať do politickej oblasti, a to v značnom množstve. Aj v Peru a v Ekvádore tvorí pôvodné obyvateľstvo podstatnú časť populácie. Ide aj o veľkých producentov energie. Niektoré skupiny v rámci Latinskej Ameriky dokonca volajú po zriadení Indiánskeho štátu. Chcú prevziať kontrolu nad svojimi zdrojmi. Niektorí z nich dokonca nechcú, aby sa tieto zdroje vôbec využívali. Radšej si chcú zachrániť vlastný život, než aby si dali svoju spoločnosť a kultúru zničiť len preto, aby niekto mohol sedieť v newyorskej dopravnéj zápche. Toto všetko predstavuje pre Spojené štáty veľkú hrozbu. A ide pritom o demokraciu vo forme, ktorú sme tu nedokázali zrealizovať.

Nemusíme to však akceptovať. V minulosti veľakrát prišlo k tomu, že hnutia z radov ľudu spôsobili v Spojených štátoch veľkú zmenu. Spomenuli ste Martina Luthera Kinga. On by vám ako prvý povedal, že nekonal na vlastnú päsť. Bol súčasťou ľudového hnutia, ktoré dosiahlo významné úspechy. Kinga si veľmi cenia za to, že sa postavil na odpor voči rasistickým šerifom v Alabame. Dopyčujeme sa o tom vždy na Deň Martina Luthera Kinga. Keď však svoju pozornosť obrátil na problém chudoby a vojny, začali ho odsudzovať. A čo robil v čase keď ho zavraždili? Podporoval štrajk zdravotníkov v Memphise a plánoval pochod chudobných na Washington. Za to ho nikto nepochválil o nič viac, než za jeho dosť vlašný a oneskorený odpor voči vojne vo Vietname. V skutočnosti sa dočkal tvrdej kritiky.⁹

Nie je to kvantová fyzika. Je to určitým spôsobom komplexná a detailná problematika. Musíte sa veľa naučiť a použiť dáta tým správnym spôsobom. Základné princípy sú však také zjavné, že by sa človek naozaj musel snažiť, ak by ich chcel prehliadnuť.

LIBANON A KRÍZA NA BLÍZKOM VÝCHODE

CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS (15. AUGUST, 2006)

Toto je oficiálna verzia izraelskej invázie do Libanonu: Izrael konal v sebaobrane proti Hizballáhu – počas útoku, ku ktorému prišlo 12. júla na hraniciach týchto dvoch krajín, zabil Izrael osem vojakov a ďalších dvoch zajaľ¹. Prezident Bush povedal, že Hizballáh napadol Izrael a vyprovokoval krízu.² Má táto oficiálna verzia nejaké trhliny?

V skutočnosti ich má dosť. Hrubé fakty sedia. Je však potrebné poukázať na to, že Spojené štáty, ani Izrael nemajú vôbec nič proti zajatiu vojakov, ba dokonca ani proti omnoho závažnejšiemu zločinu – unášaniu civilistov. Izrael unáša civilistov už niekoľko desaťročí, no nikomu neprišlo na um, aby ho za to napadli.³ Aby sa situácia ešte viac zdramatizovala, treba povedať, že nedávna eskalácia násilia nezačala 12. júla. Začala v Gaze po 25. júni, keď Hamas na hranici zajaľ jedného z izraelských vojakov a dvoch ďalších zabil.⁴ To viedlo k obrovskému prepuknutiu násilia, pri ktorom Izrael v Gaze počas júna zabil približne 40 Palestínčanov. Vyše 170 ich prišlo o život po eskalácii izraelských útokov v období medzi 28. júnom a koncom júla.⁵ Násilie na strane Izraela sa počas jedného mesiaca viac než zoštvornásobilo.

Lenže, 24. júna – teda o deň skôr, sa stala ešte jedna vec. Konkrétne izraelská armáda uniesla z Gazy dvoch palestínskych civilistov – jedného doktora a jeho brata.⁶ Vedelo sa o tom. Dajú sa o tom nájsť príležitostné zmienky.⁷ Lenže nikto na to nezareagoval. Nikto neprišiel s návr-

hom, aby bol Izrael napadnutý a napol zničený. Takže ani podľa našich vlastných štandardov sa americko-izraelský útok na Libanon nedá nijako ospravedlniť. To je jedna vec.

Ďalšia vec je, že bez ohľadu na to, čo si kto myslí o konaní Hizballáhu, mal naňho oficiálne dôvody. Jedným z nich bola výmena väzňov. Musíme sa vrátiť niekoľko mesiacov späť do minulosti. Vo februári 2006 súhlasilo 70% libanonského obyvateľstva, ktoré nemá Hizballáh obzvlášť v láske, so zajatím izraelských vojakov. Chceli ich vymeniť za väzňov, pretože veľmi dobre vedeli, že Izrael unášal a zabíjal libanonských civilistov už niekoľko desaťročí.⁸ Presné čísla nevieme, udržiava sa to v tajnosti. Ďalším dôvodom konania Hizballáhu bol prejav solidarity a podpory obyvateľstvu v Gaze, ktoré bolo pod zúrivým útokom. V celom arabskom svete je hnutie Hizballáh jedinou entitou, ktorá Palestínčanov podporuje zmysluplným spôsobom.

V pozadí je však ešte niečo veľmi pestré, o čom sa len sotva hovorilo. Bezprostredne je v pozadí skutočnosť, že v januári 2006 sa v Palestíne konali slobodné voľby, ktoré dopadli tak, ako nemali. Väčšinu parlamentných kresiel získal Hamas.⁹ No a v slobodných voľbách nemá obyvateľstvo právo voliť nesprávneho kandidáta. To je naša predstava demokracie. Demokracia je v poriadku, pokiaľ urobíte to, čo vám povieme. Nie je v poriadku, pokiaľ si zvolíte niekoho, kto sa nám nepáči. Izrael a Spojené štáty teda okamžite pristúpili k tvrdému potrestaniu Palestínčanov – odrezali ich od finančných zdrojov, vystupňovali svoje zverstvá, a nechali ich hladovať. To nám dáva celkom dobrý obraz o tom, čo majú Spojené štáty na mysli pod pojmom šírenie demokracie. Konkrétne, Izrael vystupňoval svoje zločiny v Gaze, ktoré boli už aj tak závažné. Jedno z izraelských zoskupení za ľudské práva poukazuje na to, že Izrael premenil Gazu na najväčšie väzenie sveta.¹⁰

Medzitým, na západnom brehu uskutočňuje Izrael, ako vždy s podporou Spojených štátov, program s jemným názvom – „zblížovanie“. Spojené štáty ho zasa nazývajú „stiahnutím sa“. V skutočnosti však ide o program anexie a kantonizácie, vďaka ktorému postupne Izrael anektuje cennú pôdu a dôležité zdroje – predovšetkým vodu, a pripravuje plán osídlenia a infraštruktúry s cieľom rozdeliť zmenšujúce sa palestínske územie do niekoľkých neživotaschopných kantónov. Tieto kantóny sú navzájom doslova úplne oddelené. Sú oddelené aj od toho kúska Jeruzalema, ktorý ešte Palestínčanom zostal ako stredisko ich obchodného, vzdelávacieho a kultúrneho života.¹¹

Izrael sa zmocňuje údolia rieky Jordán, opäť s americkou podporou.

Takže okrem veľkého väzenia v Gaze sa zriaďuje aj niekoľko ďalších väzení na západnom brehu.

Všetky tieto Spojenými štátmi podporované izraelské programy sú, samozrejme, ilegálne. Porušujú nariadenia Bezpečnostnej rady OSN, rozhodnutia súdov a tak ďalej. Okrem toho sú podmienky, v ktorých Palestínčania počas tejto okupácie žijú, veľmi tvrdé a brutálne. Je to tak už roky.

Podľa mnohých zdrojov neuznal Hizballáh v Libanone ani Hamas v Palestíne Izrael ako štát, a sú vraj nadšení myšlienkou na jeho elimináciu. Z Gazy posielajú na Izrael rakety Kassám a kaťuše spolu s ďalšími raketami z Libanonu.

Začnime Hamasom. Hamas dodržal prímerie s Izraelom jeden a pol roka. Ukončil ho po tom, čo sa izraelské ukrutnosti opäť výrazne vystupňovali. Niektorí Palestínčania odpálili z Gazy rakety Kassám. Bol to nielen zločin, ale aj bláznovstvo. Ale vieme, čo za tým bolo. Bola to reakcia na sústavné izraelské zverstvá, obsadenie územia a programy smerujúce k anexii a kantonizácii. Počas toho roka a pol, čo Hamas prímerie dodržal, Izrael ho odmietol akceptovať a pokračoval vo vraždení, bombardovaní a samozrejme v nelegálnom odrezávaní od zdrojov. Hamas niekoľkokrát naznačil, že má záujem na dlhodobom, časovo neohraničenom prímerí, a že je ochotný začať rokovania o riešení osídlenia územia obidvoma štátmi za podmienky, že Izrael prisľúbi stiahnutie sa z okupovaných území.

A Hizballáh? Po prvé, pokiaľ ide o rakety, OSN veľmi starostlivo eviduje, čo sa deje na izraelsko-libanonskej hranici. OSN zaznamenalo stovky narušení hraníc zo strany Izraela, ako aj prelety nad libanonským územím, aerodynamický tresk a iné akcie. Dochádza k nim prakticky denne. Od mája 2000, keď sa Izrael stiahol z južného Libanonu až do júla 2006 však OSN nezaznamenala ani jeden potvrdený prípad rakiet zo strany Hizballáhu. Výnimkou bol len 28. máj 2006, keď prišlo k odvetnej strelbe, ktorá bola reakciou na izraelské cezhraničné letecké útoky a paľbu z diel, mínometov a tankov. Okrem toho nepotvrdili žiaden ďalší prípad.¹²

Pozícia Hizballáhu je naozaj taká, že nepovažuje Izrael za legitímny štát. Nemyslí si, že by mal Izrael existovať. Jeho vodca, Hassan Nasralláh však niekoľkokrát povedal, že Hizballáh bude akceptovať čokoľvek, čo budú akceptovať Palestínčania. Ak sa Palestínčania rozhodnú pre riešenie osídlenia obidvoma štátmi, Hizballáhu sa to síce nebude páčiť, ale